



SKLEPNI DOKUMENT

Evropsko celinsko zasedanje

Sinoda 2021–2024

Praga, 5.–12. februar 2023

1. Uvod: izkustvo Evropskega celinskega zasedanja sinode

1. Evropsko celinsko zasedanje sinode se je odvijalo v Pragi kot del poti, ki se je začela leta 2021 kot *Sinoda 2021–2024* pod geslom *Za sinodalno Cerkev: občestvo, sodelovanje, poslanstvo*. Sadovi prve faze sinode, posvečene posvetovanju z Božjim ljudstvom, v katero je bilo vključenih več milijonov ljudi, so bili povzeti v *Delovnem dokumentu za celinsko fazo* (DCF). Ta dokument je bil predložen našim krajevnim Cerkvam – pa tudi Cerkvam na vseh drugih celinah – z namenom, da bi zbrali njihove odmeve in olajšali dialog med Cerkvami v Evropi.

2. Prvič v Evropi se je Božje ljudstvo – škofje, duhovniki, diakoni, posvečeni moški in ženske, laiki in laikinje – zbralo, da bi prisluhnili drug drugemu in vzpostavili dialog v ozračju molitve in poslušanja Božje besede.¹ To je bila nova in nepričakovana izkušnja. Med dnevi dela se je veselje, ki smo ga doživeli v škofijski fazi – veselje, da smo del Cerkve – razcvetelo in pomnožilo. Vsak se je lahko soočil z resničnostjo, ki je drugačna od tiste, v kateri živi, in skupaj smo odkrili našo pripadnost Kristusu. Včasih doživljamo napetosti in negotovosti, vendar se zavedamo, da lahko na podlagi vere v Gospoda še naprej hodimo skupaj. Ob koncu štiridnevnega poslušanja in dialoga na podlagi odmevov, ki jih je DCF vzbudil v Cerkvah, iz katerih prihajamo, se kot evropska celinska skupščina zavedamo, da smo s sinodalno metodo doživeli globoko duhovno izkušnjo. To je sad, za katerega se zahvaljujemo Duhu, ki nas je vodil in ki ga želimo tukaj deliti.

3. Poglobili smo spoznanja, ki so jih cerkvene skupnosti naše celine pridobile v sinodalnem procesu, in se bolj zavedeli napetosti in vprašanj, s katerimi se soočajo Cerkve v Evropi. To delo je bilo bogato in vznemirljivo, ni šlo brez težav, a nam je omogočilo, da smo iskreno pogledali v oči Cerкви, ki je v Evropi z vsemi njenimi zakladi, začevši z zakladnico velikih latinskih in vzhodnih tradicij, ki jo sestavljajo. Na tej poti medsebojnega poslušanja smo spoznali, da smo lahko združeni v raznolikosti: *»Raznolikost, ki je ne manjka v zgodovini, kulturi, tradicijah in družbeno-verskih okoljih, je veliko bogastvo. Doživeli smo lepoto dialoga okrog 360 stopinj, ne le na vzhodu in zahodu, temveč tudi na severu in jugu, ne pozabimo: od Cipra in Malte do nordijskih držav. Izmenjujemo si*

¹ CCEE in UCESM (Zveza evropskih konferenc višjih redovnih predstojnikov in predstojnic) sta skupnosti kontemplativnega življenja na celini povabila, naj delo skupščine spremljajo z molitvijo, zlasti s stalno tiho adoracijo.

dragocene darove, ki ustvarjajo bratstvo in nas pripravljajo na poslanstvo» (Tako je povedal eden od udeležencev).

4. Z zavestjo, ki se je med samo skupščino še okrepila, lahko danes potrdimo, da je naša Cerkev lepa, da je nosilka raznolikosti, ki predstavlja naše bogastvo. Čutimo, da jo imamo še globlje radi kljub ranam, ki jih je zadala in za katere mora prositi odpuščanja, da bi lahko zares napredovala v smeri sprave, ozdravitve spomina in sprejemanja ranjenih. Prepričani smo, da ta čustva napolnjujejo tudi srca vseh ljudi, ki bodo od septembra 2021 vključeni v pot Sinode 2021-2024.

1.1. Sestava zasedanja in organizacija dela

5. Za Cerkve v Evropi je značilna velika raznolikost jezikov, kultur in obredov. V celoti je skupščino sestavljalo 200 ljudi: 140 delegatov iz 39 članic CCEE (vsaka je lahko imenovala največ štiri), ki jim je bilo dodanih 42 gostov, ki so zastopali Generalno tajništvo sinode, komisije CCEE ter številne ustanove, mreže, združenja in gibanja Katoliške cerkve, dejavne na celinski ravni. Poleg tega je vsaka članica CCEE izbrala do deset delegatov (skupaj 269 udeležencev), ki so sodelovali na daljavo prek interneta in prispevali k delu v spletnih skupinah. Nazadnje so bili navzoči tudi člani Tajništva CCEE in Generalnega tajništva Češke škofovske konference, uredniški odbor tega dokumenta in medijska ekipa, ki so pomagali pri dogodku.²

6. Vsaka delegacija je s seboj prinesla sadove pripravljalnega dela, tj. odzive na DCF, zbrane v vsaki krajevni Cerkvi, začeni z vprašanji, oblikovanimi v št. 106 samega Dokumenta. Vsaka krajevna Cerkev je zbiranje odzivov na DCF organizirala na način, ki je bil glede na okoliščine najprimernejši.

7. Evropsko celinsko zasedanje v Pragi je potekalo v petih jezikih (francoščini, angleščini, italijanščini, poljščini in nemščini). Po uvodnem zasedanju je bilo delo³ razdeljeno na tri enote, od katerih je bila vsaka strukturirana kot širok duhovni pogovor: govor delegacij na plenarnem zasedanju; izmenjava odmevov v delovnih skupinah; izražanje in zbiranje skupnih točk ponovno na plenarnem zasedanju (v poročilih skupin in prostih nagovorih). Delegati, ki so sodelovali na daljavo, so bili razdeljeni v skupine, ki so delale na platformi in o svojih izmenjavah poročale na posebnem zasedanju.

² Celoten seznam udeležencev je na voljo v italijanskem/angleškem izvorniku tega dokumenta.

³ Program dela je na voljo v italijanskem/angleškem izvorniku tega dokumenta.

8. Zaradi preglednosti in da bi omogočili čim širšo udeležbo, so bila vsa plenarna zasedanja Evropskega celinskega zasedanja v Pragi predvajana, posnetki pa so še vedno na voljo na kanalu YouTube tiskovnega urada CCEE <<https://www.youtube.com/@CCEEMediaoffice/streams>>. Besedila prispevkov delegacij, drugih posegov, govorov in homilij ter poročila o delu skupin so na voljo na uradni spletni strani Evropskega celinskega zasedanja <<https://prague.synod2023.org>>. Iz njih izvirajo citati, ki prepletajo ta dokument,⁴ katerega namen je predstaviti bogato in živahno izmenjavo z neposredno besedo tistih, ki so v njej sodelovali. Izbrani pa so bili, ker jedrnato, močno ali natančno izražajo občutke, ki jih delijo tudi drugi sodelujoči, ne pa zato, da bi nakazovali privrženost določenemu stališču.⁵

9. Ta dokument je pripravil uredniški odbor, ki ga je posebej imenovalo predsedstvo CCEE, potem ko je prisluhnil vsem prispevkom, poročilom in nastopom ter na podlagi osnutka, ki ga je predlagalo Generalno tajništvo sinode. Izhodiščni osnutek je bil prebran na eni od sej na zadnji dan zasedanja, nato pa ga je skupščina potrdila. Nato so bili zbrani odzivi in predlogi sprememb, in sicer med plenarnim zasedanjem in s pošiljanjem pisnih besedil. Pripravljalna skupina jih je preučila in po potrebi spremenila besedilo, dokler ni dobilo končne oblike.

10. Namen tega dokumenta je izključno podati strnjen opis dela Evropskega celinskega zasedanja in ponuditi prispevek Cerkev v Evropi k dialogu na vesoljni ravni, zlasti z vidika priprave Delovnega dokumenta (*Instrumentum laboris*) za zasedanje sinode, ki bo oktobra 2023. V njem so torej predstavljena glavna spoznanja in soglasja, pa tudi razhajanja in napetosti, ki so se pojavile, da bi opredelili prednostne naloge, ki bodo predložene v presojo bližnjemu zasedanju sinode. Gre za poročilo, ki ga je Evropsko celinsko zasedanje prepoznalo kot zvesto podobo opravljenega dela. Dokument ne ponuja rešitev ali teoloških razlag, temveč želi predstaviti napetosti, ki so jih izpostavile krajevne Cerkev. Zato ga ni mogoče razlagati kot izraz dokončnega stališča ali seznam operativnih strategij Cerkev v Evropi glede vprašanj, o katerih bomo razločevali v naslednjih fazah sinodalnega procesa.

11. Po kratkem orisu nekaterih temeljnih elementov konteksta, v katerem živijo in delujejo Cerkev v Evropi in v katerega je zato treba umestiti tudi celinsko

⁴ Pri članih CCEE je navedeno ime države, razen za Eparhijo Mukačevo v Ukrajini (kjer se razlikuje med grkokatoliško in latinsko Cerkvijo) in dve večnacionalni škofovski konferenci: Nordijskih držav (Švedska, Danska, Norveška, Finska, Islandija) in Mednarodno škofovsko konferenco svetih Cirila in Metoda (Srbija, Severna Makedonija, Črna gora in Kosovo). Pri citatih iz poročil o delu skupin je naveden jezik, v katerem so delali.

⁵ Pri obravnavi teh citatov je treba upoštevati, da gre pogosto za prevod besedila, ki je bilo prvotno oblikovano v drugem jeziku, v enega od petih delovnih jezikov.

zasedanje v Pragi, bo besedilo nadalje opredelilo sedem intuicij, na katerih temelji pot v smeri sinodalne Cerkve v evropski perspektivi, se pravi sedem napetosti, ki izzivajo Cerkve v Evropi, da nadaljujejo svojo pot; besedilo se bo sklenilo z oblikovanjem tega, kar Cerkve v Evropi prepoznavajo kot prednostne naloge za delo zasedanja sinode oktobra 2023.

1.2 Nekatere značilnosti okolja, v katerem delujejo Cerkve v Evropi

12. Med delom zasedanja nas je dosegla novica o dramatičnem potresu, ki je 6. februarja 2023 prizadel južno Turčijo in severno Sirijo. V njem je življenje izgubilo več deset tisoč ljudi. Na zasedanju v molitvi izražamo solidarnost s tistimi, ki jih je potres še posebej prizadel.

13. Evropo sta globoko prizadela bolečina in trpljenje zaradi nasilne vojne, ki se je pred letom dni razplamtela nad Ukrajino. Članov zasedanja se je globoko dotaknila prisotnost ljudi iz prizadetih regij. V teh razmerah so se sprožila nova vprašanja: *»Dobro bi bilo skupaj z vesoljno Cerkvijo razmisliti o tem, kako pokazati Kristusa v vojnih in povojnih razmerah. Kako z veselo novico doseči ljudi, ki jih je prizadelo nasilje in posilstva?«* (Ukrajina, Cerkev zahodnega obreda).

14. Cerkve v Evropi je močno prizadela kriza spolnih in drugih zlorab. Najprej je bilo poudarjeno, da je pogumni glas žrtev *»zadel bistvo tega, kar je potrebno za našo Cerkev: spreobrnjenje«* (Irska). Ker je na kocki verodostojnost Cerkve, je treba obravnavati tako primere zlorab in rane, ki jih povzročajo, kot tudi vprašanje, kako cerkvene oblasti to rešujejo.

15. Sinodalno izkustvo poteka v posebnem kontekstu, ki je značilen za Cerkve v Evropi, začevši z raznolikostjo, ki jo preveva in ustvarja tudi napetost med njenimi deli: med vzhodno in zahodno Evropo, kar je dediščina razdelitve celine na nasprotujoče si bloke ob koncu druge svetovne vojne, pa tudi med severom in jugom, med državami s katoliško tradicijo in drugimi, kjer so bili katoličani ali celo kristjani stoletja manjšina. Vendar nam delo zasedanja daje sliko Evrope in Cerkva v Evropi, ki je veliko bolj raznolika od tradicionalnih stereotipov o velikih homogenih nasprotujočih si blokkih. Konfesionalni pluralizem, ki je za Evropo značilen že stoletja, je danes podlaga za razcvet različnih ekumenskih pobud, začevši z ekumenizmom v praksi.

16. Verski kontekst sodobne Evrope zaznamuje predvsem pojav sekularizacije: *»Naše bogato evropsko krščansko izročilo prinaša s seboj tudi prtljago, ki jo*

nosimo v kontekstu izrazite sekularizacije. V tem kontekstu moramo odpreti nove poti želji, da bi 'šli naproti vsem z gorečo svetilko evangelija'» (Malta). »Negativna drža obsojanja do sveta in družbe je nerodovitna. Svetu lahko veliko ponudimo, a tudi veliko sprejmemo od njega. Odprtost do sveta nam lahko pomaga bolje razumeti evangelij. [...] Celoten sinodalni proces nas vabi k razumevanju znamenj našega časa, vključno z znamenji sodobne sekularizirane družbe« (Belgija). Med trenutnimi izzivi je tudi potreba po vzpostavitvi »dialoga s sodobno kulturo in z mislijo o vprašanjih, kot so umetna inteligenca, robotika ali vprašanja spolne identitete (LGBTQIA+)« (Portugalska). Kljub težavam se sinodalni proces obravnava kot priložnost v sekularizirani kulturi: »S tem, ko bomo razširili prostor svojega šotora, moramo postati sposobni spremljati čim več ljudi na poti krščanske izkušnje« (Monako).

17. Cerkve v Evropi se morajo soočiti tudi s problemom migracij. Z vojnami ali katastrofalnimi gospodarskimi razmerami povzročene migracije jemljejo člane tudi krščanskim skupnostim, jih siromašijo in zmanjšujejo njihovo vlogo ter pomen. Nekaterim skupnostim »zaradi različnih razlogov, predvsem revščine in pojava migracij, grozi, da bodo izginile in da bo prenos verskega izročila prekinjen« (Moldavija). Drugod pa se skupnosti spopadajo z nenadnim prihodom tujcev, ki lahko predstavljajo celo veliko večino: »Nova realnost Katoliške cerkve v Grčiji: 50.000 grških katoličanov ter 150.000 katoličanov priseljencev in beguncev. [...] V nekaterih župnijah je večina tujcev (v treh župnijah v središču Aten, na Rodosu in Mikonosu 95 %), Grki pa so prisotni v majhnem številu. Nekaj sto Afričanov je prikritih, ker nimajo dokumentov. Druge župnije so večnacionalne. Le na otokih z večstoletno katoliško prisotnostjo so vsi Grki. Problem je še večji, ker več tisoč priseljencev živi v mestih, vaseh in na otokih brez prisotnosti katoliškega župnika in s tem brez življenja Katoliške cerkve« (Grčija).

18. Večkrat je bilo poudarjeno, da so Cerkve v Evropi Cerkve mučeništva, pri čemer je bila zapisana tudi zahteva po pripravi skupnega evropskega martirologija, »da bi širili spomin na mučence naše celine in da bi nas njihovo pričevanje vodilo pri rasti v veri in zvestobi naši krščanski in katoliški identiteti« (prosti nastop povabljenega gosta).

19. Sredi tako zapletenih izzivov je večina delegacij izrazila potrebo po tem, da oživimo poslušanje Božje besede: »Bistveno je, da Cerkev Božji besedi nameni ves prostor, ki si ga zasluži, in ponovno vključi duhovno razsežnost v svoje

običajno življenje, v vse svoje pastoralne in tudi v vodstvene dejavnosti» (Francija).

2. Za sinodalno Cerkev v evropski perspektivi

20. Razprava in izmenjava, ki sta se začeli ob DCF, sta privedli do tega, da smo opredelili sedem točk izgradnje sinodalne Cerkve v evropski perspektivi. To so navdih, iz katerih lahko vsi črpamo pobudo in jih uresničujemo tako, da jih utelešamo v konkretnih lokalnih okoljih. In sicer:

- 1) duhovna razsežnost sinodalnosti z namenom, da se nenehno spreobračamo h Kristusu;
- 2) ponovno odkritje skupnega krstnega dostojanstva in njegovih zahtev;
- 3) notranja vez med sinodalnostjo in poslanstvom;
- 4) dialog kot način življenja Cerkve;
- 5) zavezanost premagovanju predsodkov in spravi;
- 6) prednostna pozornost družinam, ženskam in mladim;
- 7) sprejetje sinodalne metode za vse cerkvene procese.

2.1 Na poti s Kristusom, napolnjeni z njegovim Duhom

21. Jezusov življenjski slog, njegovo kenotično bivanje v služenju človeštvu, je pot, na katero je povabljen vsak kristjan in vsaka krščanska skupnost: *»Spreobrnjenje, razumljeno kot notranje in zunanje prilagajanje Kristusu služabniku, naj bo prvo in zadnje merilo sinodalne poti, ki oblikuje slog Cerkve prihodnosti« (Turčija).* Sam izraz »sinoda« se nanaša na Jezusovo osebo: *»Na naši sinodalni poti je bila poudarjena podoba Cerkve kot skupnosti vseh Kristusovih vernikov. Vernikov, ki so s Kristusom, ki je o sebi dejal: 'Jaz sem hodos' = pot (tudi: resnica in življenje). [...] Kristjani so 'synodoi' (Ignacij Antiohijski). Sinodalnost je torej najprej in predvsem 'so-krščanstvo'. In vsi 'synodoi' so 's-Kristusom'. To pomeni, da so prav zato, ker so s Kristusom, in samo na tej kristološki osnovi vsi krščeni 'synodoi' v času odrešenja, v hoji za Kristusom in v služenju bratom in sestram, na svojem romanju k vstalemu Kristusu« (Bosna in Hercegovina).*

22. Na dopolnilni način so številni prispevki na plenarnih zasedanjih in pri delu v skupinah opozorili na Svetega Duha kot glavnega protagonista in gonilno silo

sinodalnega potovanja. Češki teolog Tomáš Halík je to izpostavil v uvodnem duhovnem razmišljanju: *»Predvsem prek duhovnosti – duhovne izkušnje posameznih vernikov in celotne Cerkve – nas Duh postopoma uvaja v celotno resnico«* To smo neposredno doživeli med praškim zborovanjem, ko smo meditirali binkoštno ikono, ki jo je pokazala slovaška Cerkev: vsi navzoči so združeni, četudi so barve njihovih oblačil različne. Slika odraža to, kar smo doživeli: različnost izraženih mnenj ni ovira za željo, ki so jo izrazili vsi, da bi bili zvesti Kristusu in skupaj sodelovali pri gradnji Cerkve, ki je enotna v različnosti in jo vodi Sveti Duh, *cum Petro et sub Petro*.

23. Nadaljevanje sinodalne poti zahteva *»ohranjanje duha nenehnega razločevanja, da bi Cerkev vedno bila kraj osebnega in skupnostnega srečanja z Jezusom in njegovim evangelijem ter izhodišče za poslanstvo«* (Portugalska). Če je Kristus naš zgled in je Duh vir energije, ki nas spodbuja, sta drža spreobrnjenja in skrb za duhovno razsežnost nujni, da ostanemo pozorni na njun glas. V središču sinodalne Cerkve je torej lahko le osebni odnos z Bogom: *»Šele ko imamo osebno izkušnjo Boga Očeta, smo lahko drug drugemu bratje in sestre v Kristusu, gremo v svet z vsebino evangelija in razkrivamo bogastvo vere«* (Slovenija). Gojenje tega odnosa zahteva, da stopimo na pot spreobrnjenja, ki vključuje tudi skupnosti kot celoto in širše: *»Verjamemo, da bi morala biti temelj vseh naših dejanj, želja in predlogov osebno in skupnostno spreobrnjenje ter občestvo s Kristusom, med seboj ter z našimi brati in sestrami«* (Španija).

24. Zvestobo Kristusu je treba živeti tudi kot duhovno povezanost s tistimi, ki so dali svoje življenje za evangelij: *»Mučeništvo moških in žensk, posvečenih ali ne, nas uči, da je občestvo mogoče kljub težkim preizkušnjam; da je zvestoba Bogu najlepše pričevanje, ki ga je mogoče ponuditi človeštvu vseh časov«* (Albanija). Dejansko *»krščanski mučenci svojega življenja niso dali za običaj, ampak za Resnico: za Kristusa«* (Madžarska).

2.2 Ponovno odkriti skupno krstno dostojanstvo

25. *»S krstom smo vcepljeni v Kristusa«* (Slovenija). Številni odzivi na DCF poudarjajo povezanost s Kristusom prek krsta in na posledice, ki iz tega izhajajo: *»Vsi smo poklicani k svetosti in delimo odgovornost za gradnjo Cerkve«* (Anglija). Zato velja: *»Priznati in potrditi moramo naše skupno krstno dostojanstvo kot osnovo za prenovo življenja in služenja v Cerkvi. Vsaka krščena oseba se mora bolje zavedati svoje identitete, dostojanstva in poklicanosti v Kristusu. [...] Vsako poklicanost je treba bolje razumeti in bolj ceniti, če želimo*

gojiti kolegialno naravo Cerkve» (Škotska). Sinodalni proces je bil za mnoge zelo koristna priložnost, da na nov način sprejmejo to zavedanje: »Slutnja, ki se je močno pojavila na tem sinodalnem potovanju, je bilo ponovno odkritje krstnega dostojanstva in iz njega izhajajoče skupne odgovornosti za gradnjo in poslanstvo Cerkve« (Italija).

26. Večkrat je bilo poudarjeno enako dostojanstvo, ki pripada skupnemu krstu. Ta teološka potrditev dobi konkretnjšo in nujnejšo razsežnost, ko nas spodbudi, da se vprašamo o mestu in vlogi žensk v Cerkvi: *»Sedanja sinodalna izkušnja je za mnoge pomembno znamenje upanja in jih spodbuja pri skupnem iskanju novih verodostojnih poti. To vključuje priznanje dostojanstva in poklicanosti vseh krščenih, zlasti žensk« (Švica). Z drugimi besedami: »Vključevanje žensk ni nadomestilo za pomanjkanje moških, ampak odgovorno izvajanje teologije skupnega duhovništva vernikov« (Češka). Izziv je še pomembnejši, ko gre za mlade.*

2.3 Sinodalnost v službi poslanstva/misijona

27. Sinodalnost ima bistveno misijonsko razsežnost. Naše krajevne Cerkve, ki odkrivajo dinamiko evangelizacije in se obnavljajo, razumejo, da sta sinodalnost in poslanstvo soodvisna in predstavljata stalno nalogo Cerkve. Sinodalnost je skupna pot na različnih ravneh, je nov slog, ki določa misijonarsko Cerkev in je okvir našega sodelovanja pri Božjem poslanstvu: *»Če načelo sinodalnosti jemljemo resno, potem poslanstva ne moremo razumeti kot enostranski proces, ampak kot spremstvo v duhu dialoga in iskanja medsebojnega razumevanja. Sinodalnost je učni proces, v katerem ne samo poučujemo, ampak se tudi učimo« (Tomáš Halík, Uvodno duhovno razmišljanje).*

28. Ko hodimo kot misijonarska sinodalna Cerkev, srečujemo sopotnike, ki se jih učimo ljubiti in ceniti, saj smo skupaj poklicani pričevati o Kristusovi ljubezni v ranjenem svetu. Pričakovanja ljudi do Cerkve so velika. Verniki želijo oblikovati to misijonarsko Cerkev in želijo, da se sliši njihovo mnenje, da morejo spregovoriti o vsakdanjem življenju, o svojih skrbih in trpljenju.

29. Biti misijonarska Cerkev hkrati pomeni kot Kristusovi somišljeniki poslušati, videti eksistencialne rane ljudi, človeštva in stvarstva ter delovati za njihovo odpravo: *»Sinodalna Cerkev lahko pomaga zdraviti in popravljati te rane. Pomaga nam lahko pri spravi s samim seboj, z Bogom, drug z drugim in s stvarstvom« (Irska). Toplo smo pozdravili poudarek DCF o diakonskem značaju*

misijonarske sinodalne Cerkve. Da bi bil izrazili njegovo pomembnost, jo pogosto opisujemo s podobo terenske bolnišnice.

30. V današnjih dneh v Evropi in po svetu ne manjka ran: od vojne v Ukrajini, do eksistenčne krize ljudi, degradacije okolja, pandemije in ran, ki jih ljudem povzroča Cerkev preko zlorab in vseh oblik nasilja, izključevanja in ponižanja. *»Številni glasovi izražajo hvaležnost, da se dokument osredotoča na pereče krize sedanosti. Mislimo zlasti na eksistencialne krize, varovanje stvarstva, podnebno pravičnost, vojne, revščine in bolezni. Kot Cerkev v Švici se lahko verodostojno vključimo v reševanje te krize tudi tako, da se pravilno ukvarjamo z lastnimi notranjimi problemi in jih rešujemo«* (Švica).

31. Sinodalnost podpira Cerkev v procesu vse širšega misijonarjenja, vendar tudi hitro razkrije ovire in napetosti, ki jih je treba na tej poti premagati ali prenašati. Sinodalna Cerkev sprejema drugačna merila vrednotenja; ne izogiba se dialogu, ampak ga išče; ne razvrednoti, ampak si prizadeva izstopiti iz lastne varnosti in se spraševati; odpira prostor za poizkuse; po potrebi išče tudi pomožne rešitve.

2.4 Da bi rasli kot Cerkev dialoga

32. Za Cerkev je dialog način življenja s trdnimi trinitaričnimi in eklesiološkimi temelji. Ti morajo oblikovati naše odnose na vseh ravneh, začeni z odnosi znotraj naših krajevnih Cerkva in med njimi. Nato dialog zadeva ekumenske in medverske odnose, odnose z družbo ter pristop k obrobim in ranjenim.

33. Za naše krajevne Cerkve je značilna bogata raznolikost. S to pa ni vedno lahko živeti: v evropskih cerkvenih skupnostih sobivajo različne narodnosti in etnične skupine ter verniki zahodne in vzhodne tradicije naše Cerkve. Na to notranjo raznolikost opozarjajo zlasti Cerkve v Moldaviji, Romuniji in Ukrajini: *»V manjšinskem kontekstu dodatno težavo predstavljajo razlike v kulturah med katoličani, ki pripadajo isti cerkveni skupnosti; ti doživljajo, da so tradicije in jeziki ločeni; da se namesto pripadnosti ustvarja zapiranje vase; to pa povzroča delitve«* (Moldavija). V vsakem primeru *»različnosti ne smemo obravnavati le kot težavo, temveč kot vir (obredov različnih Cerkva, bogoslužja, zgodovine in tradicije nacionalnih Cerkva v Evropi itd.). Vse te resničnosti zahtevajo od nas, da preobrazimo svoja srca, da spremenimo govorico, ki jo uporabljamo v odnosu do današnje kulture. Vsi čutimo, da smo udeleženi na poti srečanja, ki se začne z našo metanoio«* (Delovna skupina v italijanskem jeziku).

34. Glede odnosov z drugimi krščanskimi veroizpovedmi in verstvi je bilo poudarjeno, da so v mnogih delih Evrope katoličani maloštevilna manjšina in imajo bogate izkušnje, kaj pomeni ekumensko razmišljati in živeti, tako s protestantskimi kot s pravoslavniimi Cerkvami. V številnih župnijah in škofijah sodelujejo v dialogu z judovstvom in z drugimi religijami, zlasti z islamom (npr. v Turčiji, Bosni in Hercegovini, Albaniji): *»Ekumenska prizadevanja katoliške skupnosti do pravoslavnih (v državi je zelo malo drugih kristjanov) in delo na področju dialoga z muslimani in judovsko skupnostjo so del življenja Cerkve v versko in etnično mešani družbi«* (Bosna in Hercegovina).

35. Cerkve v državah vzhodne in jugovzhodne Evrope se zavedajo, da mejijo s pravoslavnim svetom ali da živijo skupaj z verniki pravoslavne Cerkve, ki predstavljajo večino prebivalstva. Sobivanje ni bilo vedno lahko in še vedno obstajajo rane, ki jih je treba zaceliti. Lokalne Cerkve se želijo lotiti te naloge: *»Sinodalna pot je ponovno spodbudila ekumensko zavest. Grkokatoliška cerkev ima ekumenski poklic v svojem DNK in boleče občuti pomanjkanje krščanske edinosti. Nismo le na geografski meji s pravoslavjem kot takšnim, ampak predvsem z našimi pravoslavniimi brati in sestrami, s katerimi si delimo isto obredno in kulturno dediščino. Seveda želimo sodelovanje v ekumenizmu okrepiti z vsemi veroizpovedmi, predvsem pa z našo sestrsko Cerkvijo, in sicer v duhu pobude in ustvarjalnosti; s pristnim zdravljenjem spomina bi premagali rane in krivice iz preteklosti«* (Romunija).

36. Cerkve v zahodni in severni Evropi imajo koristi od dobrih ekumenskih odnosov s protestantskimi Cerkvami. Poudarjeno je bilo, da molitvena srečanja, pa tudi skupna hoja, ne bi smela biti omejena na vsakoletni teden molitve za edinost kristjanov, ampak bi morala iti dlje in predstaviti še druge možnosti in oblike ekumenskih srečanj. Latvijska delegacija nam je na primer povedala o tradiciji ekumenskega križevega pota, ki v Rigi na veliki petek poteka že 18 let in je bil organiziran tudi v času pandemije ob sodelovanju luteranske in baptistične skupnosti.

37. Dialog zadeva tudi odnose s sekularizirano družbo: *»V Evropi se sprememba odraža v posebni obliki v soočenju z vse bolj sekularizirano družbo. Homogene krščanske družbe praktično ne obstajajo več. Ni dobro zgolj opazovati to situacijo ali jo doživljati kot grožnjo in kot nekaj, čemur je treba nasprotovati. Kot Cerkev živimo v svetu, vendar ne nujno v krščanskem svetu. To zahteva spremembo miselnosti in resnično spreobrnjenje z naše strani«* (Belgija). Hkrati nekateri spričo sekularizacije in kulturnega pluralizma izražajo strah, da se bo

cerkveni nauk razvodenel in spremenil; ta strah na primer izražajo v povezavi s tradicionalnim razumevanjem zakonske zveze in družine ter vabijo Cerkev, naj ostane v dialogu s svetom, ne da bi postala posvetna.

38. Krajevne Cerkve v Evropi se zavedajo, da je treba začeti dialog z družbo in v njem vztrajati. Dialog s svetom pomaga Cerkvi, da je misijonarska, da pozna in razume trpljenje in rane ljudi in stvarstva ter da ustrezno deluje; najprej notranje: opažena je bila napetost *»med socio-ekološkimi spremembami, ki jih zahtevamo od družbe za mirno in pravično sobivanje v času številnih kriz, in našo nezmožnostjo spreobrnjenja k večji pravičnosti«* (Spletna delovna skupina v angleščini). Za zavezanost pravičnosti, miru in spravi se čas izteka.

2.5 Soočanje z odprtimi ranami, premagovanje predsodkov in sprava s spominom

39. Cerkev je zadala globoke rane in obenem je tudi sama globoko ranjena. Številni avtorji prispevkov so se poklonili *»ženskam in moškim, ki so pogumno spregovorili o spolnih, institucionalnih, čustvenih, psiholoških, fizičnih in duhovnih zlorabah s strani članov Cerkve«* (Irska), in poudarili, da rane, ki jih povzročajo zlorabe, spodkopavajo verodostojnost Cerkve. Nekateri izražajo razočaranje nad cerkvenimi oblastmi, ker te ljudi obravnavajo odklonilno in brez empatije, in se sprašujejo: *»V kolikšni meri še vedno razlikujemo med člani institucije in institucijo samo?«* (Nordijske države). Drugi vidijo, da je odgovornost za prikrivanje zlorab tako individualna kakor tudi sistemska: *»Obstajajo resne individualne napake; preveč članov duhovščine je zlorabilo svojo moč in odgovorni, med temi tudi škofje, so prikrivali grozodejstva. Obstajajo pa tudi sistemski vzroki za zlorabo oblasti. Ne moremo jih zanikati. Odločeni smo, da iz tega potegnemo duhovne in strukturne posledice«* (Nemčija). Nekateri pozivajo k odločnejšim korakom za bolj pregledno reševanje težav: *»Zlorabe so odprta rana, ki bo ostala ovira za občestvo, sodelovanje in poslanstvo, dokler ne bo v celoti obravnavana«* (Irska).

40. *»Le če prisluhnemo glasovom, ki pogosto ostanejo neslišani, lahko rastemo in razločujemo. Še posebej želimo prisluhniti glasovom nekaterih posebnih skupin v Cerkvi: revnim, obrobim, tistim, ki se počutijo izključene ali nezaželene, skupnosti LGBTQIA+, ponovno poročenim ločencem, migrantom in tistim, katerih življenje se ni odvijalo tako, kot so želeli«* (Nizozemska). Ohraniti je treba povezavo med sinodalno reformo ter skrbjo za žrtve in obrobne v Cerkvi: *»V bojih za prihodnost Cerkve želimo na prvo mesto postaviti konkretne ljudi in njihovo*

trpljenje» (Večjezična delovna skupina). Pogosto se omenjajo tudi bolniki in invalidi. Nujno je treba ukrepati, saj se veliko ljudi in skupin »v naši Cerkvi počuti zavrnjene, prezirane in diskriminirane, pogosto z dobrim razlogom. Prosijo za možnost srečanja brez strahu in za iskren enakopraven dialog. Čas teče: spoznajmo, da obstaja potreba po resničnem spreobrnjenju!« (Švica).

41. Na zasedanju se niso pojavile le razlike v mnenjih, temveč tudi medsebojne obtožbe. Toda za Cerkve v Evropi je pot do srečanja in medsebojnega zaupanja še vedno odprta: »*Poudarjamo veselje, da smo na isti poti držav in Cerkva v Evropi, kjer odkrivamo, da vsi doživljamo trpljenje in preizkušnje, a nam je skupna Kristusova ljubezen*« (Francija). Zasedanje v Pragi ni konec te poti, ampak le korak naprej od začetka: vsi potrebujemo čas za globlje razumevanje besed drugih; te besede je včasih nekaterim težko sprejeti, potreben je nadaljnji razmislek, študij, razločevanje in poslušanje glasu Svetega Duha, ki nas želi voditi v skupno prihodnost: »*Hodimo skupaj po poti, po kateri Božji Duh vodi našo Cerkev: na mnogih krajih, z mnogimi ljudmi, v mnogih oblikah. Kairos Cerkve je v tem, da odkrije in zgradi sinodalnost*« (Nemčija).

42. Srečanje in izmenjava med predstavniki, zlasti med delom v skupinah, sta jasno pokazala, da razlike v pogledih na svet ne potekajo le med vzhodom in zahodom, severom in jugom. Kljub resničnim razlikam med krajevnimi Cerkvami ni mogoče ustvariti poenostavljene slike Evrope, zgolj zasidrane v zgodovinskih in kulturnih delitvah. Luksemburški prispevek omenja »*velik razkorak med tistimi, ki si prizadevajo za reformo ali celo preobrazbo, in tistimi, ki se sprememb bojijo do te mere, da jih zavračajo. Naj nas te vrzeli spodbujajo, da bi z večjo radovednostjo odkrivali razloge drug drugega; naj nas vodijo k medsebojnemu spoštovanju; tako bomo prihodnost naših občestev gradili skupaj in ne drug proti drugemu; tako bomo v različnosti prepoznali bogastvo.*«

43. Poziv k spreobrnjenju je odmeval v kontekstu medsebojnih predsodkov med posamezniki ali kar celotnih skupnosti, vključno s krajevnimi Cerkvami. Vsi moramo »*prepoznati raznolikost življenjskih okolij in zgodovinskih izkušenj*« (Hrvaška), da bi se očistili zgodovinskega spomina, ki nam preprečuje, da bi se drug drugemu približali z odprtostjo in zaupanjem: »*Ob branju DCF nas navdušuje to, da na raznolike načine izražamo skupno vero v Kristusa. Odnos med poslušanjem in izražanjem je postal bolj uravnotežen in vsi smo se bolj zavedeli, da ima posebni način, s katerim vsak od nas izraža vero, svojo vrednost*« (Romunija).

44. Nekateri delegati so odkrito izrekli, da je nujno potrebno, da se vsi spreobrnemo in očistimo svoj spomin; s tem bi ustvarili spravo v lastnih krajevnih Cerkvah. Bili bi bolj verodostojni za sekularizirane družbe. Vsi moramo razmisliti, tako rekoč podvomiti, o svojih trdnih teoloških in pastoralnih stališčih, da bi se lahko bolje odzvali na sodobne izzive. *»Proces sekularizacije ni povzročil izginotja krščanstva, kot so nekateri pričakovali, ampak njegovo preoblikovanje«* (Tomáš Halík, Uvodno duhovno razmišljanje). Potrebujemo *kenotično ekleziologijo*, da se ne bi bali, ko nekatere oblike Cerkve umirajo: *»Poslanstvo premaguje mnoge težave, saj pomeni izstop iz sebe. Ko nekaj izgubimo, se poveča tudi možnost prejemanja«* (Delovna skupina v italijanskem jeziku).

2.6 Posvetiti posebno pozornost družinam, ženskam in mladim

45. Številni prispevki so se osredotočili na podporo družinam, ki so odgovorne za krepitev in posredovanje vere ter liturgične kulture, vzgajajo mlade in so dejavniki evangelizacije: *»Najpomembnejši kraj vzgoje je družina, ki je iz različnih razlogov v krizi: poudariti je treba pastoralna prizadevanja za družine«* (Slovaška). *»Družina je temeljna celica družbe, kjer se učimo strpnosti in medsebojnega sprejemanja ter se lahko vanjo vrnemo v času krize. Zato smo poklicani, da si prizadevamo za zakonsko zvezo in družino«* (Madžarska). Ta zaveza ima tudi ekumensko in medversko vrednost: *»Pet veroizpovedi (islam, bektaši, pravoslavni, evangeličani, katoličani), ki jih uradno priznava država, je skupaj ustanovilo medverski svet. Poleg monoteizma, ki je za nas značilen, nas najbolj združujejo človeške vrednote; menimo, da na tem področju lahko današnjemu človeku nekaj damo, saj se zavedamo, da smo nosilci človeških vrednot«* (Albanija). To je bilo ponovljeno in potrjeno, pri čemer so udeleženci poudarili družino.

46. Prispevki skoraj vseh delegacij namenjajo prostor sodelovanju in vlogi žensk v Cerkvi. *»Številne ženske so sporočale svojo bolečino zaradi zanikanja njihove udeležbe v življenju Cerkve; spregovorile so o občutkih izključenosti in diskriminacije. Ženske imajo v življenju Cerkve ključno vlogo, vendar so mnogi moški in ženske govorili o Cerkvi, ki 'izključuje' polnost darov žensk«* (Irska). To je ena od najpogosteje ponavljajočih se točk. S podobnimi besedami so jo opisali predstavniki iz Belorusije, ki poudarjajo, da je potrebno *»več pozornosti nameniti vlogi žensk v življenju Cerkve. Na podlagi zakramenta krsta morajo kot enako dostojanstvene članice Božjega ljudstva zasesti svoje pravo mesto pri uresničevanju poslanstva in dejavnosti Cerkve.«* Podobno so o tem spregovorili

predstavniki Luksemburga, ki pozivajo h *»krepitvi vloge žensk in njihovega sodelovanja na vseh ravneh cerkvenega življenja, pri čemer je treba končno upoštevati njihove karizme in talente.«*

47. Prav tako ni manjkalo pozornosti do mladih, ki predstavljajo bolj sedanost kot prihodnost naših Cerkev. *»Mladi bolj kot kdaj koli prej iščejo pripadnost, pristnost in avtonomijo. Mnogi trpijo za depresijo in osamljenostjo, nikomur pa ni zares mar zanje in jim ne prisluhne. Mladi so v naši Cerkvi že zdaj in ne šele v prihodnosti«* (Nizozemska). Slovaška obžaluje *»odsotnost mladih v življenju Cerkve,«* saj potrebujemo *»mlade, ki sprejemajo to Kristusovo poslanstvo, pričujejo, vodijo dialog, drugim skupnostim in narodom predstavljajo vse te vrednote, ki jih kot mladi katoličani prinašamo v svoje življenje«* (Mednarodna škofovska konferenca svetih Cirila in Metoda).

2.7 Uveljaviti sinodalno metodo kot redno in strukturno

48. Med delom je v ospredje stopila zavest o globini in plodnosti metode duhovnega pogovora, ki jo nekateri imenujejo tudi *»sinodalna metoda«*: *»Sinodalni proces je dar Svetega Duha, ki nas kliče k dejavnemu poslušanju, poglobljenemu dialogu in skupnostnemu razločevanju z metodo korakov duhovnega pogovora«* (Španija). Kot priča tudi neposredna izkušnja dela praškega zasedanja, duhovni pogovor spodbuja globoko dinamiko v udeleženi ljudih: omogoča, da se človeku prisluhne; od njega zahteva, da se nauči poslušati tako, da se osvobodi svojih predsodkov in sprejme načine izražanja, ki lahko tudi ranijo. Predvsem pa spodbuja globoko osebno poslušanje Božje besede, skupnostno molitev in spreobrnjenje. Poslušamo brate in sestre, še bolj pa Duha, ki je pravi voditelj; spodbuja nas, da se osredotočimo na Gospodov slog in ne na svojo ideologijo; na ta način bomo določili korake, ki jih je treba narediti skupaj. Prav na to se nanaša izraz razločevanje, ki za nekatere ostaja nejasen. Z ustreznimi prilagoditvami je mogoče sinodalno metodo uporabiti tudi na ekumenskem, medverskem in družbenem področju.

49. Da sinodalnost ne bi ostala abstrakten in formalen izraz, bi morali sinodalno metodo *»poglobiti, oblikovati in institucionalizirati«* (Avstrija). Po eni strani je potrebna bolj celovito zgraditi teologijo sinodalnosti, po drugi strani pa mnogi poudarjajo pomen *»formacije v sinodalnosti za duhovnike in laike skupaj«* (Anglija in Wales), zlasti s procesi učenja skozi prakso (*learning by doing*). V sinodalni slog lahko rastemo preko prakse, pod vodstvom Duha in ob spremstvu usposobljenih ljudi. Tako se malteška delegacija sprašuje: *»Glede na jasno*

razliko, ki smo jo opazili med procesi, v katerih je bil poudarek na 'duhovnem pogovoru', in tistimi, za katere se je zdelo, da uporabljajo običajne načine zbiranja podatkov, se sprašujemo: Kakšne veščine in kakšna duhovnost so potrebne, da sinodalnost ne ostane le koncept, ampak da bo predstavljala navdih za naše strukture, da bodo postale prostori skupnostnega razločevanja, kjer je v središču Božja volja?»

50. Uporaba sinodalne metode naj bi torej postal del struktur in vstopila v življenje občestva *»kot pravilen pristop k vsakemu cerkvenemu srečanju in izvajanju lokalnih pastoralnih načrtov«* (Moldavija), da bi se oblikoval nov slog, kako biti Cerkev. Po mnenju slovaške delegacije je prednostna naloga, *»vnesti sinodalnega duha v življenje lokalnih skupnosti – uvesti dejavno poslušanje in duhovno razločevanje v procese odločanja«* Zato predlagajo, da se razmisli o spremembah kanonskega prava, ki bi spodbujale razvoj struktur in postopkov, temelječih na sinodalni metodi. Ena od prednostnih nalog je, da bi *»župnije postale kraj resnične 'sinodalne kulture'; v njih so vsi povabljeni k sodelovanju, k izražanju in delu v svetovalnih telesih ali zasedanjih; s tem prevzemajo učinkovito soodgovornost«* (Portugalska). To je tudi način, da bi Cerkev postala manj klerikalna, hladna in birokratska, kar zahtevajo nekateri, zlasti mladi.

51. Gre za to, da se še naprej učimo biti sinodalna Cerkev, ne da bi se zadovoljili z že narejenimi koraki, pa naj bodo še tako lepi; nadalje gre za to, da bi še naprej konkretno pričevali, da je mogoče živeti v napetosti, ne da bi jo doživljali kot nerešljivo, kot konflikt in kot nekaj, kar nas tlači. Zato je potrebna *»formacija v konkretni praksi sinodalnosti ter pristno poslušanje drugega in Svetega Duha«* (Nizozemska).

3. Cerkve v Evropi pred izzivom sinodalnosti: vprašanja in napetosti

52. V središču sinodalnega procesa je prepoznavanje napetosti, s katerimi so prepletene Cerkve v Evropi. Kot je dejal avstrijski delegat, so napetosti lahko priložnosti, vendar je odvisno od tega, kako se z njimi ravna: lahko se pometejo pod preprogo, se spremenijo v konflikt z zmagovalci in poraženci ali pa postanejo pot k sinodalnosti; to zahteva odpiranje prostora za eksperimentiranje. *»Evropa ima dolgo zgodovino verskih konfliktov; vendar se napetosti zmanjšujejo, ko poslušamo drug drugega; zahvaljujemo se Bogu za ta proces sinodalnega poslušanja«* (Spletna delovna skupina v angleškem jeziku).

53. Številne in raznovrstne napetosti so pogosto vir velike zaskrbljenosti. Vendar pa podoba šotor, ki jo predlaga DCF, jasno kaže, da ta nasprotja niso nujno negativna: brez napetosti se šotor zruši, premočna napetost ga poškoduje. Nasprotja bi lahko prerasla v polarizacijo, toda *»polarizacija je za Cerkev, Kristusovo telo, pogubna.«* Namesto tega *»napetosti lahko premagujemo, če je šotor varen prostor, kjer vsakdo čuti, da lahko govori in da je slišan. Duhovni pogovor je v tem pogledu koristna praksa«* (Spletna delovna skupina v angleškem jeziku). Obstaja torej pomemben izziv: *»Kako prebivati v napetostih«* (Delovni skupini v francoskem in italijanskem jeziku). *»Napetosti nam dajejo priložnost za ustvarjalne spremembe; in skupaj lahko iščemo načine, kako pri tem uspeti«* (Delovna skupina v angleškem jeziku). V skladu s tem nekateri raje govorijo o dopolnjevanju ali pa tem, kako med nasprotnimi poli ohranjati ravnovesje. V tej luči je treba razložiti sedem napetosti, ki jih navaja zasedanje v Pragi:

- 1) razmerje med oznanjevanjem resnice evangelija in pričevanjem o neskončnem Božjem usmiljenju;
- 2) govor o zvestobi izročilu in posodabljanje kot odgovor na klic Duha;
- 3) liturgija kot ogledalo življenja Cerkve, v katerem odsevajo tudi njene napetosti;
- 4) pluralni načini, kako pojmujeemo poslanstvo;
- 5) soodgovornost vseh v raznolikosti karizem in služb;
- 6) izvrševanje oblasti v Cerkvi, ki je hkrati konstitutivno sinodalna in konstitutivno hierarhična;
- 7) odnos med lokalnim in globalnim, da bi ohranili tako katoliško edinost Cerkve kot možnost utelešenja v raznolikosti kontekstov in kultur.

Na tej poti so Cerkve v Evropi poklicane, da odkrijejo svoj dinamični potencial in se izognejo nevarnosti razpada.

3.1 Resnica in usmiljenje

54. Za izražanje te napetosti se nekatere delegacije zatekajo k besedam iz št. 30 DCF: *»Sanjamo o Cerkvi, ki polneje živi kristološki paradoks: pogumno oznanja svoj pristni nauk in hkrati ponuja pričevanje radikalnega vključevanja in sprejemanja«* Drugi pa v malo drugačni govorici omenjajo napetost med pastoralo in naukom, ki jo je treba obravnavati v dialogu znotraj Božjega ljudstva.

55. Drža odprtosti in sprejemanja, ki jo nakazuje podoba razširjenega šotora, je temeljna značilnost pristno sinodalne Cerkve; je merilo njene povezanosti in kot taka ne pozna meja. V tej drži priznavamo, da moramo izkazovati resnično bližino vsem tistim, ki so revni, izključeni, žrtve krivic in predsodkov; tistim, katerih dostojanstvo je poteptano: *»Ni dovolj, da jim govorimo, da so dobrodošli in sprejeti; skupaj z njimi moramo odkriti njihovo mesto v Cerkvi«* (Češka). Hkrati je poudarjena nevarnost, da bi to lahko vodilo k lajšanju evangeljskih zahtev, ki jih je Cerkev poklicana oznanjati: *»Čuti se potreba, da Cerkev verodostojno in jasno posreduje krščansko resnico«* (Madžarska). Izražena je tudi bojazen, da bi *»razmišljanje o pastoralnih rešitvah glede teh vprašanj lahko pomenilo začetek 'doktrinalnih sprememb'«* (Poljska).

56. Besede mladih Slovencev dobro izražajo napetost med obema zahtevama: *»Mladi si želijo Cerkve, ki bi bila blizu ljudem, tudi tistim na obrobju; ki bi bila odprta za vprašanja ločenih in ponovno poročenih oseb ter LGBTQIA+ oseb. Želijo pa tudi, da Cerkev jasno pove, da ni vse sprejemljivo! Zato mora Cerkev prisluhniti, a tudi povedati vso resnico z veliko ljubeznijo!«* (Slovenija).

57. Oba poudarka sta način odgovora na potrebo po tem, da smo kot učenci pristni in da ravnamo kot je ravnal naš Gospod: *»Usklajenost med DCF in razločevanjem krajevnih Cerkva krepi željo, da bi bila Cerkev odprta za vse, ker so njene oči uprte v Kristusa: da bi bila odprta za mlade, revne ter izključene, invalide, homoseksualce, ločene ter ponovno poročene; vsi morajo čutiti, da so v Cerkvi pričakovani in da imajo v njej mesto, saj so člani istega Kristusovega telesa (prim. 1 Kor 12)«* (Francija).

58. Da sprejemamo vse kot znamenje brezpogojne Božje ljubezni in da oznanjamo resnico evangelija sta zahtevi, ki koreninita v edinstvenem poslanstvu Cerkve: *»Bog je Resnica, zato želi, da bi vsak človek lahko to Resnico spoznal in jo živel. [...] Samo Jezus Kristus je edini Gospod in Odrešenik sveta. Zgled vseh medosebnih odnosov pa je Bog v Trojici oseb«* (Ukrajina, Katoliška cerkev).

59. Te napetosti ni mogoče rešiti enkrat za vselej, ampak jo je treba živeti odgovorno. Upreti se je potrebno skušnjavi, da bi pristopali ideološko; namesto tega pa narediti korak v smeri večje duhovne globine: *»Napetost med pastoralo in doktrino [...] lahko ustreza napetosti med ljubeznijo in resnico. Namesto da bi ju postavljali v nasprotje; mar ne bi raje izrazili njunega dopolnjevanja v smislu Psalma 85: 'Ljubezen in resnica se bosta srečali?'«* (Delovna skupina v francoskem jeziku). Gre za pot kontemplativnega pogleda, ki nam omogoča, da bolje spoznamo Gospoda Jezusa in način, kako je znal povezovati oba pritiska:

»Temeljna resnica Jezusa Kristusa je trenutek milosti in usmiljenja, saj usmiljenje vodi k resnici« (Spletna delovna skupina v angleškem jeziku). Ta kontemplativna drža je podlaga za potrebno razločevanje: *»Brezpogojno sprejemanje nam ne preprečuje razločevati o tem, kako v posebnih primerih povezati usmiljenje in resnico«* (Francija).

60. Iz tega izhaja posledica, *»da se oblikujemo v resnici in usmiljenju: to oblikovanje naj v napetosti povezuje veljavo Svetega pisma, cerkvenega izročila, učiteljstva Cerkev in osebne izkušnje«* (Anglija in Wales). Še bolj temeljno pa je, da odkrijemo klic k osebnemu in skupnostnemu spreobrnjenju: *»Medtem, ko si Cerkev prizadeva, da bi razširila prostor svojega bivališča in da bi bila bolj vključujoča, se sprašujemo, kako naj spremeni sebe, svoj nauk ali svojo prakso? In v kolikšni meri naj od svojih članov zahteva, da spremenijo svoja srca in miselnost, ter vse poziva k spreobrnjenju? Skupna pot spreobrnjenja postaja ena od prvih oblik vključevanja«* (Malta).

3.2 Izročilo in posodobitev

61. *»Najbolj razširjena napetost v Evropi je morda v vse večjem prepadu med Cerkvijo in posvetno kulturo. Da bi premostili ta prepad, mora biti govorica Cerkev dostopna vsem, ne da bi pri tem oslabila evangeljsko sporočilo«* (Škotska). Zavedati se moramo, da se *»govorica vere, ki se uporablja v Cerkvi, pogosto zelo razlikuje od tiste, ki jo ljudje razumejo in uporabljajo v vsakdanjem življenju v sodobni družbi«* (Nizozemska). Ob tej ugotovitvi smo večkrat slišali in ponovno izrekli vprašanje, ki ga je kot prva oblikovala portugalska delegacija: *»Kaj želi Jezus Kristus od svoje Cerkev danes?«*

62. Strah pred prelomom s tradicijo in različna teološka občutljivost v naših Cerkvah sta se še posebej jasno pokazala, ko smo se pogovarjali o sklicevanju na tradicijo in o branju znamenj časa. *»Razkorak med 'tradicijo' in 'sodobnostjo' postaja vse širši in vse bolj agresiven. To je še posebej boleče na področju liturgije«* (Nordijske države).

63. Številni zastopniki so pozvali k hitrim in korenitim spremembam, ki naj bi bile posledica srečanja med teologijo in sodobno kulturo: *»Postati moramo Cerkev, ki je prisotna, ki zna poslušati in biti slišana. Preoblikovati Cerkev, ne da bi se ozirali samo navznoter, ampak odpreti oči v svet, [... ohraniti] dvojno dinamiko: proces notranje reforme in odziv na izzive sodobnega sveta, obnavljanje in ohranjanje naše krščanske identitete«* (Luksemburg).

64. Drugi so se odmaknili od uvajanja sprememb, ki bi lahko ogrozile celovitost cerkvenega nauka. Romunska delegacija na primer *»upa, da bo Cerkev odprta za dialog s svetom, ne da bi postala 'od sveta'. Da bodo člani Cerkve pogumno in brez kompromisov govorili o vprašanjih vere in morale.«* Nekateri govorniki so izrazili strah pred neustrezno reformo Cerkve, ki bi slabila sporočilo evangelija: *»Menimo, da ni prav, da se Cerkev prilagaja 'svetu' samo zato, da se ne bi počutila preganjano ali da ne bi veljala za 'staromodno'«* (Albanija).

65. Tudi v tem primeru prebivanje v napetosti, ki vlada med tradicijo in sodobnostjo na način, da druga druge ne uničujeta, zahteva od nas, da smo sposobni dinamično izražati odnos med obema poloma: *»Vsi želimo razvijati in uresničevati nove zamisli, vendar moramo najti ravnovesje med tradicijo Cerkve in tem, kar je v svetu novega«* (Estonija). *»Kot se zdi, je težava v tem, kako najti soglasje med razhajajući in pastoralnimi rešitvami, ki omogočajo ustrežnejši odziv na sodobne pastoralne izzive, ne da bi ogrožale skladnost nauka«* (Poljska). Da bi to dosegli, je bilo predlagano, da je treba *»resno pozornost nameniti teologiji živega izročila (DV 8), ki po eni strani vključuje zgodovinski spomin, po drugi pa skrbno razločevanje in presojo, usmerjeno v nove izzive naše družbe. Izhodišče je torej treba iskati v poslušanju Svetega Duha in razločevanju znamenj časa (GS 4), ki pogumno presega zgodovinsko izkušnjo«* (Češka). S sinodalnostjo ni mogoče manipulirati in jo upogibati tako, da bo podpirala ideološka stališča, prav tako ne pomeni, da je sveto vsako mnenje, izraženo med posvetovanji. Pravzaprav gre za način medsebojnega poslušanja, ki je dinamičen, ki ga uresničujemo ponižno in s popolno odprtostjo srca za to, kar predlaga Sveti Duh.

3.3 Bogoslužje kot perspektiva za razumevanje napetosti v Cerkvi

66. Zaradi osrednjega pomena liturgije, v kateri se zbira in hrani celotno življenje Cerkve, je bogoslužje ogledalo, v katerem se zrcali skupnost, vključno z njenimi napetostmi. Za razločevanje v Evropi je na primer pomenljivo in izzivajoče dejstvo, da liturgijo pogosto omenjamo v zvezi s kompleksnimi napetostmi ali pastoralnimi težavami, medtem ko veselje do bogoslužja na splošno in zlasti do evharistije le redko najde svoj izraz. Morda gre za nekaj, kar je preveč očitno, vendar se je v zvezi s tem še vedno treba spraševati.

67. S temeljnega vidika je mogoče poudariti povezanost med Cerkvijo in bogoslužjem, med ekleziologijo in liturgiko: *»Liturgična razsežnost v Cerkvi je prostor močnih napetosti. Te napetosti so del globlje napetosti ekleziološke narave. Ekleziološka napetost pogosto izhaja iz vizije Cerkve, ki temelji na lastnih*

pričakovanjih» (Delovna skupina v italijanskem jeziku). V tem kontekstu je treba razumeti napetosti in trpljenje, ki je povezano s starodavno obliko rimske liturgije, ko gre za izrecno sklicevanje na predkoncilsko liturgijo po misalu iz leta 1962 v Franciji, Angliji in Walesu ter nordijskih državah.

68. Bogoslužje je večkrat omenjeno v povezavi z zakramenti krščanskega uvajanja, zlasti birmo, ki predstavlja velik izziv v okoljih, kjer ne ustreza vključitvi v življenje in poslanstvo Cerkev, ampak odtujitvi. V več državah se pojavljajo pozivi k razmisleku in ukrepanju za prenovo bogoslužnega jezika, še globlje pa k želji po prenovi, ki bi izražala skrivnost vere in liturgije na eni strani ter odnos med bogoslužjem in življenjem na drugi. *»Nekateri verniki ugotavljajo, da v Bolgariji duhovniki in Cerkev na splošno ne uporabljajo sodobnega jezika, medtem ko so se časi spremenili in so cerkve napol prazne«* (Bolgarija). Tudi drugod je prisotna napetost med željo po duhovnosti na eni strani in preveč formalno liturgijo na drugi. Posebno težavo predstavlja homilija: pozornost je treba *»nameniti izobraževanju in podpori duhovnikom [...], ki morajo biti blizu Božjemu ljudstvu in mu izražati tudi bližino celotne Cerkev s preprosto pridigo, ki pa mora biti prisotna vedno in povsod«* (Mukačevo).

69. In za sklep: *»Bogoslužje je prostor, v katerem nas Bog vabi, da oblikujemo eno ljudstvo, in nam daje moč svojega Duha, da nas združi z Jezusom v njegovem poslanstvu. Poglobiti moramo razumevanje, kako nas lahko način obhajanja bogoslužja dodatno oblikuje kot sinodalno Cerkev«* (Malta).

3.4 Razumevanje poslanstva

70. Na globlji ravni so zgoraj omenjene napetosti povezane s tistimi, ki zadevajo razumevanje poslanstva: *»K čemu smo poklicani? Nekateri bi lahko članstvo v Cerkvi zamenjali z umikom v udoben kokon. Drugi si jo predstavljajo bolj kot prostor, v katerem lahko vsakdo poljubno meša in prilagaja stvari, brez občutka zavezanosti ali spreobrnjenja. Nekaterim ni jasno, kaj pomeni poslanstvo. In če je vsa Cerkev služenje, kako naj razumemo posebne darove posvečenih duhovnikov v enem svetem Božjem ljudstvu?«* (Malta). O posledicah teh napetosti je vredno opraviti pot zorenja: *»Na splošno se zdi, da obstaja potreba po tem, da bolj usvojimo pojma, kot sta 'misijonarstvo' in 'misijonska razsežnost' dejavnosti Cerkev«* (Ukrajina, grkokatoliška cerkev). Tu naletimo na pluralizem razlag: nekatere krajevne Cerkev menijo, da je naloga misijonarske Cerkev krepitev kateheze in rast verske prakse; druge razumejo poslanstvo kot odhod v svet, da bi Božja ljubezen postala otipljiva za vse ljudi, zlasti za izključene in tiste, ki jih je

Cerkev ranila; tretje dodajajo, da mora biti Cerkev dom za vse ljudi, zlasti za mlade. Skratka, zaznamo lahko napetost *»med zaprtostjo v lastno skupnost (elitizem) in potrebo po poslanstvu«* (Slovaška).

71. Napetost v razumevanju poslanstva je razvidna tudi v posegu krajevnih Cerkev, ki so jih resno prizadeli primeri spolnih zlorab. Kako so Cerkve lahko misijonarske, če so pravkar povzročile hudo trpljenje številnim ljudem? Gre za vprašanje verodostojnosti Cerkve. Priznavamo bolečino žrtev in ob tem prepoznavamo in izražamo resna nasprotja. Nazadnje je med napetostmi, povezanimi z misijonom, *»izražena tudi bojazen, da bo sinodalni proces ostal brez konkretnih strukturnih posledic, ki jih razumemo kot predpogoj verodostojnega misijona«* (Avstrija).

3.5 Soodgovornost vseh v raznolikosti karizem in služb

72. *»Sinodalnost Cerkve zahteva tudi priznavanje darov in karizem vsakega vernika, enako dostojanstvo vseh, tako da skušamo harmonično povezati različne poklicanosti znotraj Cerkve. Če je treba priznati avtoriteto pastirjev in poslanstvo, ki so ga prejeli, je enako nujno priznati 'sensus fidei' vsakega vernika, tako duhovnika kot laika. Duhovniško 'službo' je treba razumeti kot služenje krstnemu življenju, ki vsakemu krščenemu in birmanemu verniku omogoča polno sodelovanje v življenju in poslanstvu Cerkve«* (Francija).

73. Eden od najbolj vidnih izrazov skupnega duhovništva v okviru sinodalnosti je opravljanje posebnih služb in odgovornih vlog ter sodelovanje pri upravljanju Cerkve na različnih ravneh kot način uresničevanja soodgovornosti vseh krščenih za poslanstvo Cerkve na podlagi njihovega skupnega krstnega dostojanstva. Zato govorimo o službeni Cerkvi kot o konkretnem izzivu, predvsem zaradi naše zmožnosti, da si predstavljamo konkretne oblike za njeno uresničevanje. Sinodalni proces vodi k želji po bratski Cerkvi *»brez klerikalnih odklonov«* (Belgija) pri opravljanju vseh služb, posvečenih in neposvečenih: *»V Cerkvi, ki je 'vsa službena', je potrebno ponovno premisliti nalogo in istovetnost duhovnikov«* (Italija); ali, z drugačnim poudarkom: *»Vključevanje laikov je priložnost za dopolnjevanje, ne pa za nadomeščanje poslanstva posvečenih oseb«* (Madžarska).

74. V tej perspektivi zasedanje v Pragi ponovno potrjuje, da je *»duhovniška služba velik Božji dar za Cerkev«* (Francija), in na različne načine izraža globoko skrb za duhovnike. Izpostavlja njihovo željo po *»pozitivnem liku duhovnika«* (Avstrija), pa tudi željo vernikov, da bi se našli ljudje, ki bi poskrbeli za duhovnike, ter zaskrbljenost ljudi zaradi njihove osamljenosti: *»Mladi opažajo,*

da so duhovniki večinoma slabo usposobljeni za delo z ljudmi, pogosto pa tudi sami in brez pravih sogovornikov« (Slovenija). Po drugi strani pa je premalo razmisleka o posvečenju diakonov, razen v primerih, ko se razmišlja, da bi ga odprli za ženske.

75. Nekateri prispevki opozarjajo tudi na to, da se ljudje sprašujejo o mejah dostopa do posvečenih služb: »Zgodovinska spremenljivost lika duhovnika mora biti odprta za razpravo o posvečenju poročenih moških« (Češka). Druga točka zadeva posvečevanje žensk v diakonat, čeprav to ni preprosta zadeva: »Obstajajo tudi napetosti glede tako imenovanih razdvajajočih vprašanj, kot so dostop žensk do zakramenta svetega reda in posvečevanje poročenih moških« (Portugalska). Zlasti so »mnenja deljena glede posvečenja žensk v diakonat/prezbiterat« (Delovna skupina v angleškem jeziku), pri čemer nekateri prispevki poudarjajo, da je treba »vprašanje dostopa žensk do posvečenja poglobiti« (Luksemburg).

76. Na širši ravni so številne delegacije obravnavale vprašanje dostopa žensk do izvrševanja oblasti: »Vprašanje ženskega duhovništva ni vroča tema, vendar smo imeli veliko razprav o sodelovanju žensk v procesih odločanja« (Litva). Za nekatere je to pogoj za večjo rodovitnost Cerkve v Evropi: »Ni dvoma: sodelovanje laikov in zlasti žensk na vseh ravneh Cerkve se čuti kot prednostna naloga. [...] Cerkev potrebuje glas in posebne vodstvene sposobnosti žensk ter njihove sposobnosti oblikovanja skupnosti« (Nizozemska).

77. Vsekakor je bila opazna velika skladnost: »Spodbujati resnično in učinkovito soodgovornost Božjega ljudstva ter premagati klerikalizem. Pomembno je spodbujati laiške službe« (Španija). Ne gre le za vprašanje mesta žensk v Cerkvi, temveč za razumevanje, da je raznolikost služb izraz sinodalne narave Cerkve.

78. Za to pa je potrebna poglobitev vprašanja o tem, kakšno je sodelovanje med duhovniki in laiki pri poslanstvu Cerkve: »Še vedno manjka ne le izkušnja življenjske skupnosti, ampak tudi zdravo sodelovanje med duhovniki in laiki« (Litva). Številni nastopi so o tem govorili kot o točki napetosti ali frustracij, pri čemer gredo celo tako daleč, da to vidijo kot napetost med institucijami in karizmami. Zato »se zdi pomembno, da sodelovanje in prevzemanje služb oblikujemo glede na zmožnosti« (Nordijske države).

79. Da bi bilo to sodelovanje plodno, vztrajamo pri potrebi po posebni formaciji; za semeniščnike (začetna formacija), za duhovnike (stalna formacija) in ne le ta: »Formacija vseh krščenih je nujna, da bi jim pomagali ponovno odkriti pomen njihove poklicanosti in njihove naloge v Cerkvi v logiki soodgovornosti in

ne v perspektivi nadomeščanja» (Delovna skupina v italijanskem jeziku). Ta formacija mora biti stalna in mora vključevati duhovnike in laike skupaj; da bi to dosegli, je potrebno ustvariti prostore in priložnosti za eksperimentiranje. Nazadnje je turška delegacija kot edina omenila usposabljanje duhovnikov, ki prihajajo iz tujih dežel. Ta pojav zadeva skoraj vse evropske države; ti duhovniki se morajo »zelo dobro naučiti jezika in kulture, da bi lahko utelešali in utelesili veselo novico v neki lokalni kulturi« (Turčija).

3.6 Izvajanje oblasti v sinodalni Cerkvi

80. Številni prispevki so obravnavali različne vidike izvrševanja oblasti v Cerkvi. Celotna cerkvena in misijonarska prenova, h kateri je usmerjen sedanji sinodalni proces, ima korenine v dveh načelih: v Cerkvi vsaka posebna oblast prihaja od Kristusa, vodi pa jo Sveti Duh: *»Vsaka resnična prenova in krepitev sinodalnosti Cerkve in v Cerkvi mora izhajati iz temeljnih načel same Cerkve, iz temeljev, na katerih je Cerkev ustanovil Jezus Kristus, naš Gospod«* (Nordijske države). Posledica zadeva samo naravo Cerkve, v kateri še danes deluje Sveti Duh. *»Cerkev je v osnovi sinodalna in v osnovi hierarhična. Naloge in izzive, ki so s tem povezani, lahko opišemo kot 'odločanje' in 'sprejemanje odločitev'. Ne sme biti zmagovalcev ali poražencev. Sveti Duh [...] je pogosto tretja možnost«* (Avstrija).

81. *»Razne oblike togosti moramo premagati. Prerasti moramo pretirano od zgoraj navzdol usmerjeno razumevanje izvajanja oblasti, oblike klerikalizma na različnih ravneh (in ne le med duhovniki); prerasti je treba navado, da se pozabimo pogovoriti o nečem, kar zadeva vse. Tisti, ki so v skupnosti odgovorni, imajo nalogo, da vključijo in cenijo prispevek vseh, saj se lahko od vseh nekaj naučimo«* (Italija). Poleg tega *»skupno duhovništvo vseh ni v nasprotju s službenim duhovništvom in obratno. V sinodalnem procesu že doživljamo skupno razpravljanje. Kako lahko pridemo do skupnega odločanja?«* (Nemčija).

82. Zato je potrebna temeljita sprememba: *»Zgraditi je treba sinodalni institucionalni model za izvajanje moči in oblasti v Cerkvi s strukturami in organi, ki odražajo duha sinodalnosti [...] in nimajo le posvetovalne funkcije«* (Mukačevo). *»Zdi se, da sinodalnost zahteva temeljito spremembo miselnosti v Cerkvi, zlasti pri tistih, ki v njej nosijo odgovornost«* (Belgija). Po drugi strani pa se morajo *»verniki bolj zavedati, da so del Cerkve in da so potrebni za delo Cerkve; pri tem se morajo zavedati, da raznolikost karizem brez hierarhičnega*

reda postane anarhija, tako kot strogost hierarhije brez žive karizme postane diktatura» (Mukačevo).

83. Ta sprememba se mora odražati v konkretnih odločitvah, o katerih je Cerkev poklicana razločevati. *»Pogum in modrost Duha bosta nujna za pregled in navdih vseh potrebnih doktrinalnih, strukturnih, kanoničnih in pastoralnih sprememb, ne da bi pri tem uničili občestvo ali izgubili izpred oči osebo in nauk Jezusa Kristusa« (Irska). Jasno je, da so škofje bistveni akterji te spremembe v smeri prenovljenega in sinodalnega izvajanja oblasti. »Verjamemo v vrednost škofovske službe« (Italija).*

84. Avtoriteto je treba uporabljati v bolj bratskem in sodelovalnem upravljanju: *»Da bi v Cerкви doživeli boljše upravljanje, mnogi pozivajo k premisleku o bolj participativnem upravljanju, ki daje prostor za poslušanje in razločevanje ter pojmuje avtoriteto kot dejanje ljubezni in služnja« (Francija), vendar je izpostavljena tudi »napetost med avtoriteto in službo« (Večjezična delovna skupina). Potem so tu še nekatere zahteve, ki so značilne za evropske družbe: »Da bi bila evropska Cerkev zanesljiv in verodostojen partner v javnem prostoru in z ljudmi, mora izpolnjevati standarde delovanja in upravljanja, pridobljene v družbi. Zato so potrebni preglednost, odgovornost in participativno vodenje« (Belgija). V ta namen je treba »vzpostaviti ali obnoviti mehanizme rednega posvetovanja med duhovniki, laiki in verniki ter tako zagotoviti preglednost, boljšo komunikacijo in soodgovornost« (Škotska).*

85. Najpomembnejša značilnost, na katero opozarjajo številni prispevki, je povezava med avtoriteto in poslušanjem. S tem v zvezi se teološko izročilo sklicuje na pojem *sensus fidei fidelium* (čut vere vernikov). Ta pojem Sinoda 2021-2024 ponovno izpostavlja; to pa je *»vir velikega veselja, spodbude in upanja za vse, ki ljubijo Cerkev kot Božje ljudstvo« (Irska).*

3.7 Edinost v različnosti: med lokalnim in univerzalnim

86. Evropsko celinsko zasedanje v Pragi je bilo priložnost za izkušnjo edinosti v različnosti. *»Raznolikost v Katoliški cerкви je bogastvo. Kot vemo, obstajata dve krili pljuč, vzhodno katoliško in zahodno katoliško. Vsako ima svoj način razmišljanja, govorjenja in celo upravljanja« (Ciper). Sinodalna pot je bila priložnost za spoznavanje in vrednotenje te raznolikosti: »Čeprav združevanje in dialog nista bila vedno lahka, so mnogi ruski katoličani sinodalni proces dojemali kot obogatitev in pomoč. Omogočil jim je odkritje, da je Cerkev v Kristusu ena družina in da je biti večetničen, večkulturen in večobreden bogastvo« (Rusija). Od*

tod tudi povabilo k »večjemu upoštevanju raznolikosti načinov življenja vere, kar se po našem mnenju dobro izraža v spoštovanju tradicij, tako obrednih kot teoloških, ki so hkrati združene na temelju ene vere vesoljne Cerkve« (Mukačevo). Vzhodne Cerkve so ohranile ustanove, ki izražajo sinodalnost Cerkve: »V razumevanje sinodalne poti Cerkve lahko vnesejo veliko pozitivnih elementov, zlasti s prilagoditvijo že obstoječih mehanizmov za upravljanje Cerkve sui iuris« (Ukrajina, Grkokatoliška cerkev). Vzhodne Cerkve so povabljene tudi k prenovi obstoječih institucij in k obnovi tistih, ki so izginile ali se ne uporabljajo več: »Poleg zelene sinodalne preobrazbe v občestvu Cerkve,« je potrebna, »tudi morebitna revizija nekaterih kanoničnih norm, da bi boljše odražale identiteto te Cerkve ter olajšale in podprle njeno poslanstvo tako na njenih kanoničnih območjih kot v diaspori« (Romunija).

87. Poziv, da negujemo edinost v različnosti, odmeva tudi takrat, ko se morajo Cerkve ukvarjati z vprašanji, ki zadevajo določeno okolje v določenem času in ki zato lahko zahtevajo odgovor znotraj določenega konteksta. To spada pod vprašanje decentralizacije v Cerkvi, ki je hkrati krajevna in vesoljna. Potrebna je jasnost in preglednost glede tega, kdo lahko odloča o tem, katera vprašanja je treba obravnavati krajevno, regionalno ali univerzalno. Številni prispevki so pozivali, naj se oblikujejo ustrezne kanonske ustanove in strukture, ki bi pripomogle k uresničevanju sinodalnosti v praksi, tako da bi na vseh ravneh procesi razločevanja potekali na pristno sinodalni način.

88. Tudi v luči pozitivne izkušnje zasedanja v Pragi je bil podan poseben predlog za izvedbo evropskega cerkvenega zbora. »Ta bi lahko potekal leta 2025. Šestdeset let po razglasitvi pastoralne konstitucije *Gaudium et spes* bi se ta cerkveni zbor lahko zbral, da bi delil 'veselje in upanje, žalost in tesnobo ljudi našega časa'. Lahko bi prisluhnili kriku revnih in zemlje v Evropi in svetu, lahko bi molili in si skupaj prizadevali za pravičnost in mir« (Nastop povabljenega gosta).

4. Perspektive in prednostne naloge

89. V dneh zasedanja smo doživeli duhovno izkušnjo, zaradi katere smo prvič doživeli, da se je mogoče srečati, prisluhniti drug drugemu in vzpostaviti dialog, izhajajoč iz naših razlik in mimo številnih ovir, zidov in pregrad, ki nam jih na pot postavlja naša zgodovina. Ljubiti moramo raznolikost znotraj naše Cerkve in se podpirati v medsebojnem spoštovanju, okrepljeni z vero v Gospoda in z močjo njegovega Duha.

90. Zato želimo še naprej hoditi v sinodalnem slogu. Ta bolj kot metodologijo pomeni način življenja naše Cerkve, skupnostnega razločevanja in razločevanja znamenj časa. Konkretno želimo, da to celinsko zasedanje ne bi ostalo osamljena izkušnja, ampak bi prešlo v redno srečevanje, v katerem bi uporabljali sinodalno metodo, ki naj na vseh ravneh prekvasi naše strukture in postopke. V tem slogu bo mogoče obravnavati vprašanja, pri katerih morajo naša prizadevanja dozoreti in se okrepiti: o spremljanju ranjenih ljudi, o vodilni vloga mladih in žensk, o odprtosti za učenje od ljudi na obrobju ...

91. Sinodalni slog omogoča tudi soočanje napetosti z misijonarske perspektive, brez strahu, tako da iz njih črpamo energijo za nadaljevanje poti. Pri našem delu sta se pojavili zlasti dve. Prva spodbuja edinost v različnosti in se izogiba skušnjavi uniformiranosti. Druga povezuje pripravljenost na sprejemanje kot pričevanje o Očetovi brezpogojni ljubezni do svojih otrok s pogumom za oznanjevanje resnice evangelija v celoti. Bog je tisti, ki obljublja: »Ljubezen in resnica se bosta srečali« (Ps 85,11).

92. Vemo, da je vse to mogoče, ker smo to izkusili med tem zasedanjem, še bolj pa zato, ker o tem priča življenje Cerkva, iz katerih prihajamo. Pri tem mislimo zlasti na ekumenski in medverski dialog, katerega odmevi so se močno razlegali med našim delom. Predvsem pa verjamemo, da je to mogoče, ker gre za milost: izgradnja vse bolj sinodalne Cerkve je namreč način, kako konkretno izraziti enakost v dostojanstvu vseh članov Cerkve, utemeljeno v krstu, ki nas določa kot Božje otroke in člane Kristusovega telesa, soodgovorne za edinstveno poslanstvo evangelizacije, ki ga je Gospod zaupal svoji Cerkvi.

93. Prepričani smo, da nas bo nadaljevanje Sinode 2021-2024 podprlo in spremljalo, zlasti pri obravnavi naslednjih prednostnih nalog na zasedanju sinode oktobra 2023:

- Poglobiti prakso, teologijo in hermenevtiko sinodalnosti. Ponovno moramo odkriti, kar je starodavno, pripada naravi Cerkve in je vedno novo. To je naša naloga. Naredili smo prve korake na poti, ki se odpira, ko hodimo po njej.
- Obravnavati vprašanje služenja v Cerkvi kot obzorje, v katero lahko umestimo razmislek o karizmah in službah (posvečenih in neposvečenih) ter odnosih med njimi.
- Raziskati oblike sinodalnega izvajanja oblasti, tj. službe spremljanja skupnosti in varovanja edinosti.

- Pojasniti merila za razločevanje v sinodalnem procesu in o tem, na kateri ravni, od lokalne do univerzalne, naj se sprejemajo odločitve.
- Sprejeti konkretne in pogumne odločitve o vlogi žensk v Cerkvi in o njihovi večji vključenosti na vseh ravneh, tudi pri odločanju in sprejemanju odločitev (*decision making* in *decision taking*).
- Preučiti napetosti v zvezi z bogoslužjem, da bi evharistijo sinodalno ponovno razumeli kot vir občestva.
- Skrbeti za vzgojo celotnega Božjega ljudstva za sinodalnost s posebnim ozirom na razločevanje znamenj časa v luči izpolnjevanja skupnega poslanstva.
- Obnoviti živo zavest poslanstva, da bi premostili razkorak med vero in kulturo in bi evangelij ponovno približali čutenju ljudi, ko bomo odkrili govornico, ki bo sposobna izraziti tradicijo in sodobnost. Predvsem pa ne samo govoriti ljudem ali o njih, temveč hoditi skupaj z njimi. Duh nas prosi, naj prisluhnemo klicu ubogih in zemlje v Evropi, zlasti obupanemu klicu žrtev vojne, ki prosijo za pravičen mir.

94. Ljubiti Cerkev, ljubiti bogastvo njene raznolikosti, ni oblika sentimentalizma, ki je sama sebi namen. Cerkev je lepa, ker Gospod hoče, da je takšna glede na nalogo, ki ji jo je zaupal: oznanjati evangelij in vabiti vse ženske in moške, da vstopijo v dinamiko občestva, sodelovanja in poslanstva, ki predstavlja njen smisel obstoja, oživiljen z večno živahnostjo Duha. Ljubezen do naše Cerkve v Evropi zato pomeni, obnoviti našo zavezanost k opravljanju tega poslanstva tudi na naši celini, v kulturi, ki jo zaznamujejo številne znane razlike.

95. Zaupajmo nadaljevanje našega sinodalnega potovanja svetnikom in mučencem, ki so zavetniki Evrope!

Adsumus Sancte Spiritus!

Sklepna beseda škofov

Zahvaljujemo se Gospodu za izkušnjo sinodalnosti, ki je prvič na celinski ravni postavila drugega ob drugem škofo, duhovnike, posvečene osebe, laike in laikinje. Veselimo se, ker smo v teh dneh v Pragi ugotovili, da so bili trenutki skupne molitve in še bolj delo na zasedanju globoko duhovna in resnično sinodalna izkušnja. Vzajemno poslušanje, ploden dialog, poročilo o tem, kako so naše cerkvene skupnosti doživljale prvo fazo sinodalnega procesa in se pripravljale na to celinsko srečanje, so jasno znamenje naše edinstvene pripadnosti Kristusu.

Nacionalna poročila, delo v skupinah in številni govori, ki smo jih slišali, so se združili v sklepnem dokumentu, predstavljenem našem zboru; ta dokument je prispevek Cerkev v Evropi k oblikovanju Delovnega dokumenta sinode. Zahvaljujemo se vsem, ki so odkrito in s spoštovanjem do različnih občutljivosti delili svoje izkušnje; zahvaljujemo se tudi uredniškemu odboru za veliko opravljenega dela pri pripravi dokumenta.

Kot sad te sinodalne izkušnje se škofje zavezujemo, da bomo sinodalni proces še naprej živeli in spodbujali v strukturah in izkušnjah naših škofij. Ta izkušnja spodbude za celotno Cerkev v Evropi nas je opogumila v zavzetosti, da zvesto živimo svoje poslanstvo. Zavezujemo se, da bomo podpirali pobudo svetega očeta, Petrovega naslednika, za sinodalno Cerkev, ki jo hrani izkušnja občestva, sodelovanja in poslanstva v Kristusu.

Sveto Božje ljudstvo, laiki in pastirji, romarji po poteh Evrope želimo skupaj hoditi po evropskih ulicah in oznanjati veselje evangelija, ki izhaja iz srečanja s Kristusom. To želimo početi skupaj s toliko brati in sestrami drugih krščanskih veroizpovedi. Želimo si prizadevati, da bi razširili prostore svojih šotorov, da bi bila naša cerkvena občestva kraji, kjer se bodo vsi počutili dobrodošli.

Praga, 11. februar 2023

Spomin Lurške Matere Božje

Prevod SŠK:

